

انقلاب یا نهضت سیدجمال‌الدین؛ معرفی یک نشریه

رحیم نیکبخت

درآمد

اضمحلال دیکتاتوری رضاشاهی در شهریور ۱۳۲۰، سرآغاز دوره‌ای پرتحرک و پرتنوع نیروهای مذهبی ایران بود. علاوه بر سیاست‌های اجتماعی و فرهنگی رضاشاهی که در تقابل با هویت مذهبی و ملی مردم ایران قرار داشت، پس از شهریور ۱۳۲۰ چند جریان معاند دیگر هم به رویارویی گسترده با مبانی مذهبی پرداختند: تلاش‌های همه‌جانبه و کینه‌توزانه احمد کسروی؛ حزب توده و ایدئولوژی الحادی آن و گسترش فعالیت‌های فرقه ضاله بهائیت.

در مقابل این جریان‌های مخالف نیروهای مذهبی هم ناچار بودند تلاش مضاعفی داشته و به عبارت دیگر پس از سال‌های خفقان رضاشاهی مجالی برای پاسخ و دفاع یابفتند. بنابراین مرجعیت عظام شیعه به احیای مدارس علمیه و مساجد و مراکز دینی و تربیت طلاب علوم دینی همت گماشت. قسمت عمده تلاش و فعالیت نیروهای مذهبی در این سال‌ها، فعالیت‌های فرهنگی و فکری بود. گرچه فعالیت‌های سیاسی مؤثر نیروهای مذهبی همچون فدائیان اسلام و آیت‌الله کاشانی را نباید نادیده گرفت. در فعالیت‌های فرهنگی این سال‌ها تأسیس مدارس اسلامی، انجمن‌ها و هیأت‌های مذهبی، انجمن‌های اسلامی دانشجویی معلمان، مهندسان و مهمتر از همه چاپ نشریات مذهبی اعم از کتاب و جزوه و مطبوعات قابل توجه است.^۱

ذکر این درآمد برای آن بود تا به معرفی کتابچه‌ای مذهبی از سال ۱۳۲۸ شمسی بپردازیم که عنوان آن چنین است: «انقلاب یا نهضت سید جمال‌الدین»: چگونه یک مرد مذهبی دول معظم اروپا را به وحشت انداخت؟ به انضمام موادی چند از قانون اساسی کشور؛ اقتباس و نگارش حسین عبداللهمی خوروش، اصفهان

۱. در این باره آثار مهمی انتشار یافته است که مهمترین آنها: جریان‌ها و جنبش‌های سیاسی مذهبی ایران ۱۳۵۷-۱۳۲۰، تألیف استاد رسول جعفریان و چالش مذهب و مدرنیسم در ایران، ۲ جلد، تألیف مسعود کوهستانی نژاد است.

بنگاه مطبوعاتی مهر، آبان ۱۳۲۸، مؤلف این کتابچه مرحوم حسین عبداللهی خوروش از فعالان مذهبی اصفهان در سالهای بعد از شهریور ۱۳۲۰ است. وی با مطبوعات اسلامی ارتباط نزدیکی داشت. این جزوه‌ی هفتادو دو صفحه‌ای نمونه‌ای کوچک از تلاش‌ها و تکاپوهای نیروهای مذهبی در این مقطع زمانی است. هر چند کتاب با شیوه‌های متداول علمی دانشگاهی امروز تألیف نگردیده است، با این حال از اولین کتاب‌های بعد از شهریور ۱۳۲۰ است که با موضوع سید جمال‌الدین و احیای مجد و عظمت اسلامی تألیف و مطالب مهم و سودمندی را ارائه نموده است. فهرست برخی از مطالب آن چنین است:

افق تاریک است؛ طلوع خورشید در شب ظلمانی، ص ۳.

نفوذ بیگانگان در کشورهای اسلامی = ضعف اسلام و انحطاط مسلمین - آمادگی سید جمال‌الدین، ص ۸.

هدف سید جمال‌الدین = مرامنامه و برنامه او، ص ۱۱.

انتشار روزنامه عروة‌الوثقی یا صیحه‌ی آسمان اسلام، ص ۱۴.

نطق‌های آتشین و سخنرانی‌های مرحوم اسدآبادی، ص ۲۱.

تأثیرات انجمن حزب‌الوطنی مصر، ص ۳۲.

گرچه خوانندگان امروزی از مطالعه جزوه‌ی «انقلاب یا نهضت سید جمال‌الدین»، پیرامون نهضت سید جمال‌الدین قانع نخواهند شد لیکن قسمت‌های مهم این جزوه نتیجه‌گیری‌های مؤلف از صفحه ۴۰ به بعد است که با عنوان «نتیجه بگیریم الاسلام یعلوا ولا یُعلى علیه» آغاز می‌شود و تا صفحه ۵۵ ادامه دارد. در ادامه جزوه در صفحات ۵۶، ۵۷ شعری با عنوان «تا به کی خواب ای مسلمانان» به این شرح درج گشته است:

تا به کی خواب ای مسلمانان

این اشعار هنگامی که احزاب چپ و راست هر کدام جداگانه به نفع خود و دیگران به تبلیغات دامنه‌دار پرداخته بودند به رشته نظم در آمده است:

غفلت و جهل ما است در دوران قوت کفر و مانع ایمان
کرده خصم استفاده زین نسیان نقشه‌ها دارد او به کف پنهان

تا به کی خواب ای مسلمانان

ناکسان در کمین و درجوشند خود به تدبیر و کار می‌کوشند
تا به هنگام خویش بخروشد وطن ما به غیر بفروشد

تا به کی خواب ای مسلمانان

دشمنان هم‌عنان شیطانند وحی از اولیائشان دانند
زود ما را ز راه برهانند که به چپ گه به راست می‌خوانند

تا به کی خواب ای مسلمانان

ای خدا با که گویم این اسرار / دوستان خواب و دشمنان بیدار
دشمنان در کمین و نقشه و کار / دوستان همچو مرغ بوتیمار

تا به کی خواب ای مسلمانان

روبه و گرگ و شیر در میدان / ما به بازی و لهو چون بچگان
دزد در خانه زر برد ز ماین / ما چه خوش خفته‌ایم امن و امان

تا به کی خواب ای مسلمانان

همه خوابیم ما بخواب جمیل! / دشمن آماده نابکار و محیل
«خواب نوشین و بامداد رحیل / بازدارد پیاده را ز سبیل»

تا به کی خواب ای مسلمانان

از چه ما مست باده و نوشیم / از چه رو جهل را هم آغوشیم
همگی دنگ و بنگ و مدهوشیم / جمله مبهوت و گنگ و خاموشیم

تا به کی خواب ای مسلمانان

زندگی نیست اینکه ما داریم / زانکه بیگانه را طر فداریم
راستی خائن و تبه‌کاریم / زین سبب روز و شب گرفتاریم

تا به کی خواب ای مسلمانان

دین ز سستی ما است ویرانست / شرع از دست ما پریشانست
آخر این در کجای قرآنست / «سست‌حالی مرام ایمانست»

تا به کی خواب ای مسلمانان

اتفاق شما نفاق چرا است / به خدا ز اتحاد درد دواست
گر شما را کلام حق ایماء است / انما المؤمنون اخوه کجا است

تا به کی خواب ای مسلمانان

ما اگر به اتحاد دست زنیم / باز خواهید دید محتشمیم
ریشه دشمنان توان بکنیم / رختشان سوی بختشان فکنیم

تا به کی خواب ای مسلمانان

مردگانیم، مرده‌شوی برد: / آب و خاکی که مرده بار آرد
جان نه در جسم ما است نزد خرد / کی بس این زندگی بدرد خورد

تا به کی خواب ای مسلمانان

ما نه خود زنده و بزرگ بدیم / ز چه اینسان ذلیل و خوار شدیم
بس که در عیش و نوش و فکر مدیم / همه بی‌فکر و خود به ضد خودیم

تا به کی خواب ای مسلمانان

به کجا رفت آن صلابت ما؟ / چه شد آن عز و ناز و شوکت ما؟

کی سبب شد بر این مذمت ما؟ دست کی برد فرو عزت و ما؟
تا به کی خواب ای مسلمانان

باز نومید می نباید بود گره‌ی بسته می توان بگشود
اتحادی اگر شود موجود کشتی ما رسد به ساحل زود

تا به کی خواب ای مسلمانان

مفتضح بین خاص و عام بس است این خمودی و فکر خام بس است
خواجه بودی شدی غلام بس است دیگر این گفته و کلام بس است

تا به کی خواب ای مسلمانان

و در صفحه بعد شعری جالب با عنوان «**انقلاب مذهبی**» و توضیحی که منظور از انقلاب مذهبی چه انقلابی است، مندرج گشته:

انقلاب مذهبی

ضمن چاپ کتاب برادر معظم و شاعر حساس و بیدار مسلمین جناب آقای شریعتی بیدار اشعاری برای درج در کتاب انقلاب جهت ما ارسال داشته‌اند که ذیلاً به نظر خوانندگان می‌رسد.

همتی ای نوجوانان انقلاب مذهبی

درد ما را چیست درمان؟ انقلاب مذهبی
آنچه می‌بخشد به ما جان انقلاب مذهبی
ظلمت بی‌دینی و کفر و نفاق عالم گرفت
چیست اینک مهر رخشان انقلاب مذهبی
کاخ استقلال ما را کفر سازد سرنگون
بانی این کاخ ویران انقلاب مذهبی
کرده بنیاد وطن را کفر و بی‌دینی خراب
سازد این ویرانه عمران انقلاب مذهبی
کشور ما دیر یا زود است گردد مضمحل
راه استقلال ایران انقلاب مذهبی
با جوانان وطن می‌باشدم روی سخن
همتی ای نوجوانان انقلاب مذهبی
بهر استرداد حق باید نمودن انقلاب
همچنان شاه شهیدان انقلاب مذهبی

در ره دین و به دست آوردن حق ترس نیست
زین سبب کردند مردم انقلاب مذهبی
بهتر از واشنگتن و پاریس و لندن می‌شود
گر که بیند شهر تهران انقلاب مذهبی
زانکه علم و صنعت و ثروت کمال عز و مجد
جمله را باشد گروگان انقلاب مذهبی
گر جهان خواهد که روی صلح بیند لاجرم
انقلابی بآیدش هان انقلاب مذهبی
شاهد تاریخ بسیار است در این مدعا
کارهایش بس نمایان انقلاب مذهبی
آنچه برچیدی اساس امپراطوری روم
وانچه بشکست آل ساسان انقلاب مذهبی
آنچه فرخزاد را کردی اسیر دست سعد
آنچه شاهانش هراسان انقلاب مذهبی
آنچه کاخ بت‌پرستی را نمودی سرنگون
موجب تعطیل اوئان انقلاب مذهبی
آنچه تا قلب اروپا راند لشکر وانچه کرد
پشت خصم خیره لرزان انقلاب مذهبی
آنچه بخشد مسلمین را باز آقائی پیش
هست امری سهل و آسان انقلاب مذهبی
مسلمین را باید اینک اتحاد و اتفاق
هم به دست رادمردان انقلاب مذهبی
مسلمین باید کز این خواب و خمودی وارهند
فرض شد بر هر مسلمان انقلاب مذهبی
مسلمین باید پی اعزاز خود برپا کنند
خود به نص حکم قرآن انقلاب مذهبی
تا که دیگر بار آب رفته باز آید به جوی
شام سازد روز خصمان انقلاب مذهبی
تا که گردد مسلمین را دور محرومی تمام
روز سازد شام حجران انقلاب مذهبی
تا گشاید باب عدل و آدمیت بر بشر

تا که بندگان عدوان انقلاب مذهبی
تا پی ارشاد خلق از باطن قرآن کند
نور دانش را فروزان انقلاب مذهبی
تا که تبلیغات اسلامی جهانگیری کند
تا بپا شد بذر ایمان انقلاب مذهبی
تا که سازد پرچم اسلام در اقطار ارض
سایبان فرق انسان انقلاب مذهبی
تا دهد آئین اسلام اندر این عالم رواج
مجری فرمان یزدان انقلاب مذهبی
تا که دنیا را کند دنیای اسلام عزیز
تا جهان سازد گلستان انقلاب مذهبی
هر که را خود عرق حفظ عرض ناموس است و دین
باشدش آمال آرمان انقلاب مذهبی
تا که وقتی هست باقی کوس بیداری زنید
خود بپا سازید یاران انقلاب مذهبی

فسا - احمدشریعتی بیدار

در پایان اشعار آقای بیدار این نکته را تذکر دهیم که ما با هرگونه انقلاب و حرکتی که به زبان استقلال کشور تمام شود یا بر خلاف دستورات مقدس اسلام باشد صد درصد و جداً مخالفیم و با هر نوع رفتار و کرداری که از طرف بعضی افراد ناصالح در این کشور اسلامی اعمال شود و از این راه لطمه‌ای به اصول دینت و مذهب و یا استقلال کشور زند نیز جداً مبارز و به نظر ما برای اصلاحات و تغییر برنامه‌های بد اجتماعی هیچ عملی بهتر از این نیست که نخست اشخاص بی‌ایمان و پول‌پرست از پست‌های حساس دولت به وسیله مراجع صلاحیت‌دار و کوشش جدی مردم به کلی از کار برکنار شوند و در ثانی دانشمندان مذهبی به وسائل گوناگون آنقدر دامنه تبلیغات را وسعت دهند که انقلابی در افکار و اندیشه اجتماع نموده و جامعه را از این غفلت و سستی و جهل و نادانی نجات بخشند.

در صفحات بعدی ۳۷ ماده منتخب از قانون اساسی مشروطیت درج گشته است و در صفحات ۷۱ و ۷۲ مطالبی به شرح زیر انتشار یافته است:

واعتصموا بحبل الله جميعاً ولا تفرقوا

انجمن تبلیغات اسلامی

اتحادیه‌ی مسلمین - حزب برادران شیراز

انجمن تبلیغات اسلامی مدت هشت سال است که تحت نظر عده‌ای از برادران روشنفکر مسلمان برای اشاعه‌ی حق و حقیقت و اتحاد و یگانگی و تبلیغ اسلام در جهان با نیکوترین اسلحه‌ی روز تشکیل و تا به حال قدم‌های مؤثر و بلندی در راه بیداری جامعه و ندای عالم اسلام در کشورهای بزرگ دنیا برداشته است - مجموعه‌ی انتشارات یازده‌گانه انجمن بهترین کتب تبلیغی روز است که اگر به السنه‌ی مختلف نیز چاپ و منتشر گردد تأثیر بزرگی در درخشندگی نور دانش اسلام خواهد داشت، پشتیبانی این انجمن وظیفه‌ی عموم دانشمندان دینی و مسلمانان روشنفکر و حساس است، ما موفقیت برادر معظم جناب آقای عطاءالله شهاب‌پور و سایر برادران کارمند را که توانسته‌اند با شالوده‌ی متینی از این راه تا به حال خدمات شایانی برای اعلاء کلمه‌ی توحید و نشر حقایق اسلامی انجام دهند از ایزد متعال خواستاریم.

اتحادیه‌ی مسلمین - در اثر پراکندگی جمعیت‌های دینی اتحادیه‌ی مسلمین مدت چهار سال است برای ایجاد وحدت در بین انجمن‌های مذهبی تحت نظر دانشمند معظم حضرت آقای حاج سراج انصاری تأسیس و تا به حال علاوه بر فعالیت‌های گوناگون و انتشار کتب و نشریات متعدد و رد شبهات مخالفین و غیره اخیراً نیز موفق گردیده‌اند که مجله‌ی ماهیانه‌ی به نام «مسلمین» منتشر نمایند.

جناب آقای حاج سراج از علماء روشنفکر و بیدار جامعه‌ی مسلمین می‌باشند که باید عموم برادران مسلمان مخصوصاً اهالی تهران و به خصوص علماء اسلامی قدر معظم‌له را دانسته و تا آنجایی که می‌توانند از کمک به این مرد شریف خودداری ننمایند.

حزب برادران شیراز - زیر نظر رهبر محبوب و فعال مسلمین حضرت آیت‌الله حاج سید نورالدین شیرازی که از مجتهدین روشنفکر و طراز اول کشور به شمار می‌روند اداره می‌شود این حزب اسلامی تا به حال توانسته است جمعیت‌های مختلف شیراز را تحت یک لوا درآورده به طوری که در راه اصلاحات اجتماعی با کمک یکدیگر تشریک مساعی نمایند مهم‌ترین فعالیت و نتیجه‌ای که از این جمعیت گرفته شده و معنی حقیقی اتحاد و یگانگی را بر اذهان روشن می‌سازد انتخاب چند دوره وکیل صالح برای مجلس شورای ملی است اخیراً روزنامه‌ی آئین برادری به مدیریت برادر ارجمند ما جناب آقای محمدباقر خدام محمدی در هر هفته چند شماره در تمام کشور منتشر می‌شود که حقیقتاً زحمات برادران ما در شیراز نیز قابل تقدیر است.

امروز تشکیل انجمن‌های دینی و جمعیت‌های اسلامی کمک بسیار مؤثری در راه حفظ استقلال کشور و جلوگیری از مرام‌های بیگانگان خواهد داشت و اگر ما دولت بیداری داشته باشیم باید برای دوام ملک و مملکت از این معنی استفاده نموده و با انجمن‌های دینی کاملاً هم‌صدا و همراه بوده و پشتیبان آنها باشد. این جمعیت‌ها به طوری که تا به حال مشاهده شده از هرگونه سیاست و تظاهرات سوئی برکنار بوده و تاکنون هدف آنها ترویج اسلام و تبلیغ آئین جعفری و پشتیبانی از قانون اساسی کشور بوده است.

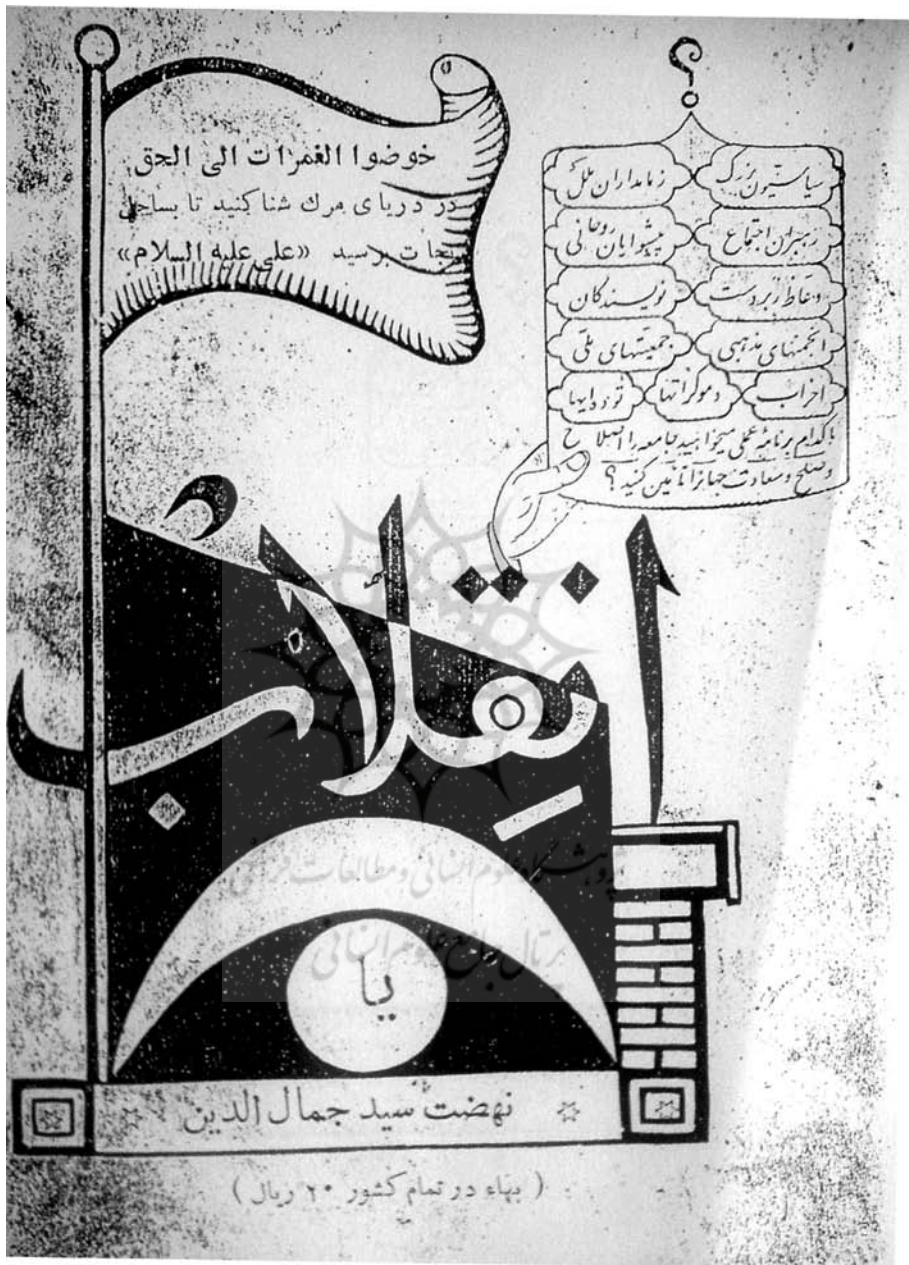
اگر دو کار در بین جمعیت‌های مذهبی صورت عمل به خود گیرد به طور حتم خیلی زودتر ما می‌توانیم به اصلاحات بزرگ نائل آئیم و نخست جمعیت‌های اسلامی متفرق در مرکز و شهرستان‌ها همه تحت یک آئین‌نامه مشترک هم‌آهنگ و همصدا شده و در تصمیمات خود متحد و متفق گردند و در ثانی دولت نیز برای اصلاحات اجتماعی با انجمن‌های حساس دینی همکاری نموده و برای ایجاد وحدت و یگانگی توجه بیشتری به درخواست‌های آنها نماید، موفقیت همگی را در راه بیداری جامعه و تهذیب اخلاق همگانی و مبارزه با فقر و پریشانی و اصلاح امور اقتصادی مسلمین از ایزد متعال خواستارم. مؤلف

پایان اسفند ماه ۱۳۲۸

چاپخانه طلوع

ضمیمه روزنامه اسرار حق





اخگر

مجله اخگر که بمدیریت دانشمند محترم جناب آقای احمد اخگر منتشر میشود از مجلات آبرومند کشور و دارای مطالب بسیار مفید و شومند است .

اگر حرارتی از اخگر علم و دانش در کانون قلب خویش داشته باشید خواهی نخواهی شما را وادار خواهد ساخت که این مجله را مشترک شوید . موفقیت مدیر محترم و کارکنان آن اداره را از ایندمتعال خواستاریم .

دنیای اسلام - بطوریکه اطلاع پیدا نموده ایم روزنامه دنیای اسلام که یکی از بهترین روزنامه‌های مبارز و مجاهد اسلامی است نزدیک انتشار است این موفقیت را بمدیر محترم آن جناب آقای سید محمدعلی تقوی تبریک میگوئیم .

مسلمین و مجله نور دانش

مجله مسلمین شما را بنور دانش و معرفت رهبری میکند - مسلمین در انتشار و تجلی نور دانش کمک کنید -

چند جلد کتاب در شرف چاپ و انتشار
(قرآن و فلاسفه غرب)

افتداس از گفتار فلاسفه و دانشمندان بزرگ: فرانسوی - انگلیسی - روسی - امریکائی - هلندی - آلمانی - سوئیسی - ایتالیائی - لهستانی - تالیف (نیکارنده انقلاب) در شرف چاپ است

غروب آفتاب در اندلس

کتاب غروب آفتاب در اندلس با بهترین چاپ و اسلوب که از هر حیث با جانمایی سابق امتیاز دارد تحت طبع است منتظر انتشار آن باشید .